

DISPUTATIO SECUNDA,

QUA

ACTA

S. APOSTOLORVM
EX SCRIPTORIBUS ANTIQUIS,
MAXIME PATRIBUS ECCLESIASTICIS,
ET AUCTORIBUS CLASSICIS PROFANIS GRÆCO-
ROMANIS ILLUSTRATA,

JOAN. CASP. SANTOROCUS,

Profess. Ordin. Antiquit. Græco-Romanarum, Pæ-
dagogarch, & p. t. Facult. Philos. Decan.

P R Æ S E S,

ET

CASP. CHRISTIANUS KRÖSCHEL,

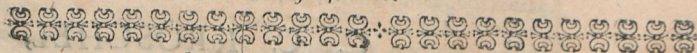
Alendorffanus ad Salinas, Studios. Phil.

R E S P O N D E N S.

Publicæ & placidæ Dnm. Commilit. disquisitioni b. l. f.

ad diem XXVI, Februar. MDCCXII.

subjiciunt.

IN ACADEMIA MAREBURGENSI,

Typis JOANNIS KÜRSNERI, Academ. Typograph.

ACADEMIA VIRIS

Plurimum Venerando, Reverendis, Doctissimis,

DN. JOAN. FRIDER. von *Harthausen*/
Ecclesiarum ad Fuldam & Vierram Superinten-
denti, Allendorffanæ vicinæque Dioeceseos Me-
tropolitano meritissimo,

DN. GEORGIO CLAUSENIO,
Ecclesiae Allendorffanæ Pastori fidelissimo.

DN. GEORGIO DANIELI PAULI,
Pastori Ecclesiae Merxhusanæ facundissimo, Præ-
ceptorum suo maximè colendo.

UT ET

Viris Nobilissimis, Spectatissimis ac Prudentissimis,

DN. OTTONI GUILIELMO *Thauer*/
Reipubl. Allendorffanæ Consuli Dignissimo.
Reliquisque CONSULARIBUS ac singulis ordinis
Senatorii MEMBRIS Meritissimis,

Mecœnatibus suis atque Patronis certissimis

*Hæc Academicas primitias eâ, qua
par est observantiâ, D. D. D.*

C. C. KRÖSCHEL,
Respondens,

J. N. D. A.

DISPUTATIO SECUNDA,

QUA

ACTA SANCT. APOSTOLORUM

Ex scriptoribus antiquis sacro-profanis maximè ex Patri-
bus ecclesiasticis & Auctoribus classicis Græco-
Romanis illustrantur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α. Ι.

VERS. I.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποίησά-
μιν καὶ πάντων, ὁ Θεόφιλε, ὃν
ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ δι-
δάσκειν.

Verso vulgata Latina.

Primum quidem sermonem
feci de omnibus, ὁ Theophile,
quæ cepit Jesus facere, & do-
cere.

§. I.

Priusquam Lucas ad ipsam *Actorum Apostolicorum*
historiam pertractandam, progreditur versu hōc
primò quandam quasi præfatiunculam præmittit,
quæ cum Evangelio suo hunc librum congruè & aptè
connectens indicat id, de quo in priori ipse scripse-
rit. Atque vel ex hoc exordicendi modo apparet, *Lucam* fuisse ali-
quatenus versatū in Græcis Auctoribus. Hic enim inter quos *Xenophō*
Historicus tersissimus libros suos fere omnes de expeditione *Cyri*,
secundum, tertium, quartum, quintum & septimum similiter
ordiri

A

ordiri solet. ex. gr. (*) Ὅσα ΜΕΝ δὴ ἐν τῇ ἀνακτοσι παρὰ Κύβη ἐι ἘΑ-
 λυρος ἐπαγαγὼν ΜΕΧΡΙ τῆς μίχης (pro quo Lucas Act. I. 2. ΑΧΧΙ: τῆς ἡ-
 μέρας) ἐν τῷ πλοῦν λόγῳ δεικνύεται i. e. *Que Greci in expeditione,*
quam cum Cyro instituerunt, ad pugnam usque gesserint, su-
periore libro est expositum. Eademque ferè cæterorum librorum
apud Xenophontem sunt initia.

§. II. Occurrit statim post articulum Græcorum præpositi-
 vum Masc. generis τὸν, particula ΜΕΝ, quam aliàs conjunctio
 δὲ solet excipere, ex. gr. τῶν ΜΕΝ ἐβούλον ὕδαν, ὑμεῖς ΔΕ
 βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. *Joannes quidem baptizavit aquâ,*
vos autem baptizabimini in spiritu sancto. Act. I. 5. Item 7. 6.
& 7. ibidem, aliisque in plurimis scriptorum Græcorum sacro-prø-
phetarum locis passim unicuique animadvertenti obviis. ΜΕΝ
autem hic vacare videtur, quemadmodum interdum conjunctio
quidem apud Latinos solet. ex. gr. in [v] CICERONE exstat:
Scenicorum QUIDEM mos tantam habet veteri disciplinâ ve-
recundiam, ut in scenam sinè subligaculò prodeat nemo. Nostro
QUIDEM more cum parentibus puberes filii, cum fueris gene-
ri non lavantur. Similiter ΜΕΝ apud Platonem frequentius
vacat: ex. gr. (vv) Ὅταν ἢ δ' ἔγῳ, πρῶτον ΜΕΝ τῆς μητρὸς ἀκού-
σάδουμαι. i. e. cum, inquam, primum quidem matrem moleste fe-
rentem audiet. Eodem modò apud (x) Plutarchum Chero-
nensem: καθόλου ΜΕΝ ἔνι ἡμῶν, καὶ ὁμοθυμῶν λόγῳ ἡσάδουμ, &c.
Universum quidem igitur dicendo, quod de artibus & scientiis
dicere consuevimus. In his enim locis δὲ nullum sequitur. Mal-
lem tamen & hoc addere; nimirum particulam ΜΕΝ h. l. à sc̄i-
ptore Actorum Apostolicorum insertam esse pro δὲ, uti factum
in sequentibus [**] Demosthenis verbis: Πρῶτον ΜΕΝ, ὡς Ἄ-

143

(*) Xenoph. Lib. III.

[v] M. T. Cicero de officiis Lib. I, Cap. 35. mibi pag. 142.

(vv) Plato VIII, de Republ.

(x) Plutarch. Cheron. libello de educatione puerorum. Cap. IV. 7 I,

[**] Demosthen in initio orationis, de Coronis p. n. 141.

ἄλλοις ἀδυνατοῖς, Θεοῦ ἐνχομαι &c. Cape tamen & hoc αἰς ἐν παρόδῳ quod vice versa conjunctione ΜΕΝ elisi reperitur Δὲ. ex.gr. (γ) Τὸ Δὲ ἐμμένει ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαστῶς δι' ἡμᾶς. i. e. permanere verò in carne magis necessarium propter vos. Præcedente enim versu xxiii. deest ΜΕΝ.

§. III. Particulam ΜΕΝ sequitur superlativus παῖτον per syncopeν τὰ τ & crasin α, ο, in ω, locò αἰσθητικόν. Non insolentem apud Græcos graduum inter se enallagen esse, ex hoc exemplo clare patet. Nam παῖτον superlativum contractum hic pro comparativò αἰσθητικόν legendum esse existimamus Similis fere permutatio seu Enallage superlativi pro comparativo alibi reperitur. ex. gr. (z) παῖτον (pro αἰσθητικόν) ἡ γὰρ ἀντιεὶς ἡμῶν. i. e. prior dilexit nos. [a] παῖτον μὲν ἡ. i. e. αἰσθητικόν, prior me erat. Hac de Graduum inter se permutatione, nunc de ejusdem vocabuli [παῖτον] versione. Versiones omnes, quas quidem evolvimus, Syriaca, Arabica, Æthiopica, Latina vulgata, &c. Belgica, Gallica in eo conveniunt, ut παῖτον vertant *primum seu priorem* scil. λόγον. Atque hac ratione nudum indicare videntur ordinem, quo Evangelium Lucae respectu Actuum Apostolicorum, qui διούρεισιν λόγον, sit λόγον παῖτον. i. e. prior tempore & ordine. Errant autem vulgò, qui παῖτον, n, or, ubique ἀπὸ δὲ λέγει interpretari anxii quarant, ut nihil præter ordinem numeralem designet. Hi, nisi literarum Græcarum planè expertes esse videantur, Lexicographos ferè quosvis, Budañ, Stephanù, Scapulà &c. cā de re consulant, si forsan ipsa Auctorum Græcorum volumina inspicere tædet. Nos asserimus & probamus ex scriptoribus Græcis, vocabulum παῖτον, n, or, idem significare, quod Latinorum *Præcipuus, a, um, Primarius, a, um, Principalis, e*. Nam apud (b) P'utarchum legimus:

A 2.

τις

(γ) Epistol. ad Philippenf. Cap 1. N. 24. ubi nulla particula ΜΕΝ legitur.

(z) 1. Epistol. Joan. IV. ve. f. 1.

(a) Evangel. Joan. I. vers. 15 & 30.

[b] P'ut. symp. l. 2.

τὸς πρῶτους ἀνδρες, *Viros primarios seu principales.* Apud (c) Thucydidem, cujus stylum suo jam tempore (d) prisicum ævum commendavit, exstat: πρῶτοι πόλις, *Primaria civitates.* Apud (e) Lucianum τὰ πρῶτα esse dicitur, qui *princeps* est, inque *primis* in honore habitus. Adde, quod in eadem hac significatione hoc vocabulo (scil. πρῶτῳ) sacri codicis scriptores fuerint usi, ex. gr. (f) τοῖς ΠΡΩΤΟΙΣ τῆς Γαλιλαίας: (g) ΠΡΩΤΟΙ Ψ λαῶ: (h) ΠΡΩΤΟΙ τῶν Ἰουδαίων. Atque idetiam Magnum illum (i) Danielem Heinsium statuere commovit, vocabulum πρῶτῳ eodem sensu præcedente allegato Joannis loco Cap. I. ψ. 30. occurrere, verbaque hæc πρῶτός μου sequente paraphrasi esse exponenda: *Is, qui post me venit, excellentiâ ac donis omnibus me superat: ut qui primas semper de me tulit. Ego πρῶτός εἰμι videor, cum sim præcursor: ille ὀπισθάτης, quia post me venit. Sed qui post me venit, prior factus est. Nec mirum. Nam ut tempore, sic potestate πρῶτός εἰμι meus erat. Quod si πρῶτῳ etiam est primarius, præcipuum &c. quid obstaret τὸν πρῶτον λόγος, vertere enim liber Lucæ evangelicus, quem hic vocat πρῶτον λόγος respectu Actuum Apostolicorum primarius dici potest? Suspendere autem*

- [c] Thuc. l. 3. [d] M. T. Cicero in Oratore suo Cap. 9. *Graviter sanè & probè res gestas & bella & prælia narrat Thucydides. Et iterum in eodem: Thucydides omnes dicendi artificio, meâ sententiâ, facillè vicit. Scribunt quoque Dionys. Halicarnas. & Cicero de claris oratoribus, Demosthenem adeo Thucydidis stylum probasse, ut librum ejus octies descripserit, totumq; penè eâdicerit. Vide scriptor, in vita Thucydidis.*
- (c) Luc. in Tim. & Greg. [f] Evang. Marci Cap. VI. ψ. 21.
 (g) Evangel. Lucæ Cap. XIX. ψ. 47.
 (h) Act. Apost. Cap. XXV. vers. 2.
 (i) Dan. Heins. Aristarch. sac. Exercitat. Cap. XV. pag. mihi 300, 301, 302, 303.

autem iudicium nostrum in hac quaestione placet, ne videamur à tot consentientibus interpretibus dissentire. Malo potius omnia libris prudentiorum iudiciis liberè hæc in parte relinquere.

§. IV. Cum epitheto *αἰγιόχοι* conjungit scriptor Actuum Apostolicorum ΛΟΓΟΝ. Quid sit ΛΟΓΟΣ, & quàm varia apud Auctores sacro-profanos significet, non est, cur jam moremur.

(k) *Erasmus Schmidius* triginta novem hujus vocabuli enarravit significata. Accedimus potius ad rem ipsam investigaturi genium ejus vocabuli sensum hoc in loco. Multi, inter quos *Arabice versionis interpretes, Arias Montanus, Vulgatus, Andreas Osiander, M. Lutherus, &c.* ΛΟΓΟΝ hic vertunt *sermonem* seu *orationem*. Nec etiam caret suis rationibus hæc versio; nam I. eodem ferè sensu occurrit alibi in textu sacro. ex. gr. (l) *Petri oratio* seu *sermo* ad Judæos & incolas Hierusalimitanos Græcè exprimitur per vocab. ΛΟΓΟΣ, in numero plurali. Similiter (m) *Judæ & Silæ sermo* in singulari vocantur ΛΟΓΟΣ. II. Præterea quoque nec desunt Auctorum Græcorum testimonia quæ eandem versionem stabilire videntur. ex. gr. (n) *Plutarchi: Σαπρόθεν τινα Λογόν* i. e. commemorare seu recensere aliquam *Lycurgi orationem*. (o) *Demosthenis: Τίς ἐστὶν ἡσαν οἱ ἀπὸ τῶν λόγων;* i. e. quanam ergo hujus *oratio*? III. Huc pertinet, quòd Græcis ΛΟΓΟΙ peculiariter dicantur, *sermones* seu *orationes* eorum, qui *Λογογράφων* *Oratorum* nomine claruerunt ex. gr. *Δημοδένος ΛΟΓΟΣ ἑλληνιστικῆς ἀρχῆς, Δούτρεος, Ἰστῆ* &c. alios ut taceam *Oratores*. IV. Imò adjunctum sequens verbum *ἰστοῦσθαι* non obscurè forsan demonstrat, ΛΟΓΟΝ hic esse vertendum *sermonem* seu *orationem*; nam *λόγον* seu *λόγους πειθίσθαι* Græcis idem est, quod

La-

(k) *Erasm. Schmid, Nov. Test. Græc. Cap. I. Evangel. Joan. §. 1. pag. 645, 646, 647.*

[l] *Act. II, vers. 22. confer vers. 14, 15, &c.*

(m) *Act. Cap. XV, vers. 27.*

(n) *Plutarch. apud Possellium in Calligr. Orat. ling. Græc. p. 738.*

(o) *Demosthen. Orat. de Coronis.*

Latinis sermonem seu orationem habere, verba facere, ex. gr. (p) Isocrates: ΛΟΓΟΝ ἢ ΛΟΓΟΥΣ ΠΟΙΗΣΘΑΙ ἢ ἐπιφρασίαν i. e. breviter oratione uti (q) Idem: ἰδὲ πρὸς τὸν Περικλέα ΠΟΙΗΣΘΑΙ ΤΙΣ ΛΟΓΟΥΣ i. e. nunc de ipso negotio verba faciam. (r) Thucydides: πῶς ἐκβόλῳ τὸ ΛΟΓΟΥ ἘΠΟΙΗΣΑΜΗΝ i. e. digressionem orationis feci seu habui. Atqui hæc sunt rationes, qua nos movere possunt τὸν πρῶτον ΛΟΓΟΝ, vertere priorem sermonem seu orationem. Ecquid quaeso aliud est Evangelium Lucae, [quod hic textus facer vocat πρῶτον λόγον] quam sermo de Dn. Jesu Christi nativitate, vita, morte, sepultura, resurrectione & ascensione conscriptus? Cum autem sint, qui obtundunt, Evangelicam Lucae historiam non satis accuratè dici posse orationem, videamus, num convenientiorem eligere liceat sensum vocab. λόγος. Syriaca & Æthiopicæ versionis interpretes, cum quibus sensu conveniunt Theodorus Beza, Junius, Tremellius, Erasmus Schmidius, item Batavorum versio, vocabulum ΛΟΓΟΝ interpretantur LIBRUM. Atque huic interpretationi propius accedere videntur Erasmus Roterodamus, qui *Valumen*, Anglus & Gallus, quorum illi *Treatise*, hi autem *Traité* verterunt. Nam verò huic versioni, quæ maximè arridet, ex Græcis Auctoribus probatis auctoritas à nobis conciliari queat, videamus. Nostrâ quidem sententiâ ΛΟΓΟΣ Græcorum interdum eadem gaudet significatione, qua Latinorum LIBER, VOLUMEN, TRACTATUS. Hoc probamus L. ex (f) Cicerone, cui Xenophontis ΛΟΓΟΣ Ὀικονομικὸς est LIBER Oeconomicus. II. Ex (t) Galeno, in quo scriptum legitur: κατὰ τὸν ΛΟΓΟΝ, id quod vertimus, LIBRO septimo, nec ineptè: nam alibi locò vocabulorum ἑβδόμων λόγων dixit idem auctor ἑβδόμων ἡμερημῶν. Quòd autem ἑβδόμων sit LIBER, ex Lexicographis manifestissimum. Hinc LIBRI Sybillini Græcè appellau-

- (p) Isocrates apud J. Possel. in *Calligr. Orat. ling. Græc. pag. m. 7. 37*
 (q) Isocrat. in *P. negr.* [r] Thucyd. *Lib. I.*
 (f) M. T. Ciccr. *III. Offic.* (t) Galenus apud H. Stephan. *Thes. ling. Græc. Tom. II. pag. 624.*

pellantur *χαίματα Σιβύδα.* III. Ex Herod. in Clion. dicente: *ἐν τοῖς Ἀσσυρίοις ΛΟΓΟΙΣΙ κήρυκον ποιήσομαι*, quæ verba jam suo tempore *Camer.* vertit, in LIBRIS *historia Assyriae sum facturus mentionem.* Atque ex hac allegatorum exemplorum auctoritate unicuique attento lectori facile constabit, nobis licitum esse vocabulum ΛΟΓΟΝ, quod hic in textu sacro legitur, vertere LIBRUM, VOLUMEN seu TRACTATUM. Unde rectius forsitan intelligemus, quid sibi velit Lucae phrasıs λόγον ἐποίησάμην, nimirum LIBRUM CONFECI, sive VOLUMEN HISTORICUM COMPOSUI. Quod loquendi genus quamvis non statim meminerim, me ullibi conjunctim in Auctoribus Græcis legisse: attamen nomina Λογοποιήτες & Λογοποιοὶ ex utraque phrasıs voce [scilicet ex Λόγος & ποίω composita] in lingua Græca sunt valde usitata. Nam ΛΟΓΟΠΟΙΟΙ appelluntur, HISTORICOS qui confecerunt LIBROS. ex. gr. (u) κατὰ Ἰωάννην ΛΟΓΟΠΟΙΟΝ i. e. secundum nonnullos HISTORICORUM. (v) Ἐμοί δὲ τῶν ΛΟΓΟΠΟΙΩΝ λέγουσιν, ὡς τὴν ἡμετέραν ἀδελφὴν ἐγέννησεν i. e. Nonnulli verò SCRIPTORES HISTORICARUM ajunt, matris cum eo sororem fuisse nuptam. Ex his itaque dictis, nisi manifestissime fallar, appareat clarissime, ΛΟΓΟΝ πρώτον, esse h. l. LIBRUM Lucae Evangelicum, quo res gestæ Domini nostri Jesu Christi continentur.

§. V. Queritur autem de quibus Evangelista ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ egerit? Respondet ipse hoc versu I. Act. I. Capite: *ὅτι ΠΑΝΤΩΝ, ὧν ἠρέσατο ὁ Ἰησοῦς ποιῆν τε καὶ διδάσκων* i. e. de OMNIBUS, quæ Jesus cepit facere & docere. VULGAT. VERS. *Περὶ πάντων*, inquit, i. e. de OMNIBUS. Sed quomodo turbimur, Lucam in πρώτῳ suo λόγῳ de OMNIBUS, quæ Jesus fecit & docuit, scripserit? Quomodo hæc cum verbis (vv) S. Joannis convenienter dicente: *Ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ, ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα, ἐὰν γένοι-*

B

- (u) Zofim, Lib. I. p. 654. I. 31.
- (v) Xenoph. Cyropæd. Lib. VIII. p. 181. I. 7.
- (vv) Evangel. S. Joan. Cap. XXI. ψ. 25.

τα καθ' ἑν, ἕδὲ αὐτὸν ὀμιλεῖ τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία
 i. e. *Sunt autem & alia multa, quae fecit Jesus, quae si scribantur
 sigillatim, ne mundum quidem ipsum opinor capturum eos, qui
 scriberentur, libros?* Eleganter ad hanc responderet quaestionem
 (x) Chrysoſtomus: Πᾶς ἓν, εἰσι, ὡς πάλιν Λυκάς λέγει; Ἄλλ' ἔτι
 ἦσαν ΠΑΝΤΑ, ἀλλὰ ὡς ΠΑΝΤΩΝ· ὡς αὖ ἔπειτα Ἰσ. ἀδρυμῆος καὶ
 Παλυμῆος· ἢ ὡς ΠΑΝΤΩΝ λέγει Ἰωὴν συνελόντων καὶ κατεπιγόντων.
 i. e. Def. Erasmi. Roterodamo interprete: *Quomodo dicitur, inquit
 et aliquis, hic Lucas loquitur de OMNIBUS? Atque non dixit
 OMNIA, sed de OMNIBUS, perinde ac si quis dicat summa-
 tum & in genere: aut de OMNIBUS loquitur, quae necessaria sunt,
 utgentque.* Proinde jure concludimus, ΠΑΝΤΩΝ vocem περι-
 ἴσημον, quae plus quam millies ducentis quinquagies in Nov. T.
 Graec. legitur, hic non esse notam universalitatis inclusivae scilicet
 omnibus speciebus & individuis nullâ nullôque excluso. Ne-
 mo enim, qui allegatum locum Joannis Cap. XXI, vers. 25, atten-
 tâ mente perpendit, facile crederet, OMNIA & singula J. Christi
 dicta gesta que in πρώτῳ λόγῳ i. e. in Evangelio Lucæ compre-
 hendi. Atque hic quoque scopus Evangelistæ aliorumque Scri-
 ptorum sacrorum esse videtur, ut non OMNIA curiosè & sub-
 tiliter enarrent, sed de OMNIBUS tantum annotent, quantum
 ad salutem seu spiritualem ædificationem sufficit. Merito itaque
 doctrina Johanna vocatur (γ) ΠΝΩΝ. Et huc spectant Divi Pau-
 li verba: (z) Ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἀγγέλῳ ἐξ οὐρανό ἐναγγηλίζωται ὑμῖν, παρ
 ὁ ἐναγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάδεμα ἴσο.

§. VI. Inſcribitur autem noſter Actorum Apoſtolicorum li-
 ber, ſicut & (a) Evangelium Lucæ THEOPHILO, quem hæc
 verba, ὁ ΘΕΟΦΙΛΕ, expreſſè compellant. *Lucæ enim inter alios
 Evangelicos ſcriptores peculiare quaſi fuit, libros ſuos alicui in-
 ſcribere*

(x) D. Joan. Chryſoſtom, in Acta Apoſt. Cap. I. Homil. I. p. 61. 5.

(γ) Pfalm. XIX. verſ. 8.

(z) Epistol. ad Gal. Cap. I. verſ. 8.

(a) Lucæ Evangel. Cap. I. verſ. 3.

scribere; sine dubio non quidem, ut more quorundam Scripto-
rum, quos auri sacra fames tangit, emendicaret nummos, sed ut
forfan tanto melius volumen *Actorum Apostolicorum*, quod sicut
& alterum, quod *Evangelicum*, privatâ industriâ composuerat in-
notesceret: nam *Lucas* noster nec erat Apostolus, nec Apostoli
dictata exceperat, ut dicitur *Marcus* excepisse dictata *Petri*. Quod
si quis sciscitetur, quare *Lucas* in sua hac inscriptione statim inje-
cerit s. renovaverit mentionem *Ἐ λόγῳ πρώτῳ* seu *libri sui Evan-
gelici*, audiat eundē. [b] *Chrysostrōm* interrogantem & responden-
tam: *Τὸ Ἐ ἐνεκεν αὐτοῦ* [scil. *Λουκῆ*] ἀναμνήσκει τῆ ἐναγγελίῃ,
ὡσεὶ ἴδιον ἐκείαν ἀκριβεῖαν ἐπέλεξα δαῦ· κ' ἵδ' ἀρχόμενος τῆς περὶ γ' ματαίας ἐκεί-
νης, φησὶν· ἐδοξε καὶ μοι παρηκολυθηκῆν ἀναθεῖν πασὶν ἀκριβῶς καθε-
ξῆς σοι γράψαι· κ' ὡς τῆ οἰκείᾳ ἀρκείῃ μαρτυρεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑτά-
ρει ὅτι τὸς Ἀποστόλους ἰδ' ὡς ἀν, λέγων· καθεὶς παρέδωκεν ἡμῖν οἱ ἀπαρ-
χῆς αὐτίπαι, καὶ ὑπηρέτω γινόμενος Ἐ λόγῳ. Διὸ τ' λόγον ἐξήτιστον
ἐκεῖ ποιήσας, ἵδ' ὡς δέειται ἐν ταῦτα ἐπίσης βεβαιώσας, ἀπαξ' ὑπὸ πιστευ-
θέντος, καὶ δι' ἐκείνου ἰδ' ἀκριβῆς αὐτὸν ἴδ' ἀληθείας κατηχήσας· ὁ δ' ἄπερ
ἤκουσεν ἐξήτιστος γινόμενος γράψαι καὶ πιστευθεῖς, πολλὰ μᾶλλον τῶ
τα συνθεῖς ἂ μὴ παρ' ἐπὶ φωνῆ παρελήφεν, ἀλλ' ἂ εἶδε καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ
ταῦ δίκως ἀν' ἡν; (εἰ γ' τὸ Ἐ γρηγορῆ ἐπέξω, φησι, πολλὰ μᾶλλον τῶ τῶ
Ἀποστόλων;) i. e. vertente D. E. Roterodamo: *Statim hic* [scil.
verf. i. Act. i.] *quereret aliquis: Quam ob rem THEOPHILO re-
novat* [scil. *Lucas*] *mentionem Evangelii?* B. *Ut suam declararet
exaltam diligentiam: nam in illius prefatione dicit: (c) Visum
est & mihi ab initio affectato omnia diligenter ordine tibi scribere.
Nec suò unius testimonio contentus est, sed omnia potius refert
ad Apostolos dicens: Quemadmodum tradiderunt nobis, qui ab
initio spectatores ac ministri sermonis fuerunt. Quare, quum
illic verbis suis conciliari fidem, nihil hic opus erat aliâ confir-
matione, quum ibi semel habita sit à THEOPHILO fides ipsius ser-
moni, ac per illum (scil. sermonem) certissimam veritatem cum*

B 2

edocue-

[b] D. Joan. Chrysostrōm. in Act. Apost. Cap. i. *Homilia I.*[c] *Evangel. Lucae* Cap. i. verf. 3.

edocuerit. Etenim cui fides est habita scribenti, qua audierat, huic multo magis habenda fides, ea scribenti, quæ nequaquam ab aliis accepit, sed qua vidit ipse simul & audivit. Etenim si ea, quæ Christus gessit, recepisti, [scilicet, ð THEOPHILE!] multo magis recipies res ab Apostolis gestas &c. Plura, sis, lege apud Auctorem. Atqui hac ratione Chrysostomus respondet ad quæstionem sibi ipsi propositam, quare nempe Lucas mentionem Evangelii sui THEOPHILO renovare voluerit. Querimus itaque ulterius, utrum hæc vox ΘΕΟΦΙΛΟΣ sit nomen proprium alicujus hominis individui, an verò appellativum (ex Θεός & φίλος compositum) designans quemvis Dei amantem seu Deo gratum? In utramque partem hæc quæstio inter eruditos ventilanda proponitur. Quantum ad meam sententiam, ego cum [d] Theophylactos, [e] Grotius, [f] Beza, [g] Schmidio, [h] Pricæo &c. existimo ΘΕΟΦΙΛΟΝ ejusdam hominis individui esse vocabulum. Et quamvis hoc nomen ex parte appellativè de quovis Christiano Θεοφιλή accepit [i] Epiphanius, ad cujus castra videtur nobis accedere [k] Camero adductus forsitan [l] Athanasianè locutione, qua indiscriminatim quemlibet pium & Christianum appellat Μαθητήν & φιλόθεον, attamen hæc sententia permultis viris doctis, inter quos prælaudati, nequaquam arridet. I. Sicnim hic & vers. 3 Evangelii Lucæ Cap. I. nomen ΘΕΟΦΙΛΟΣ appellativam obtineret significationem, quare non potius plurali quàm singulari numero locus esset, non video. II. Quod si vel maximè quidam hæc fingant tropum synecdochicum speciei, quo singularem pro plurali usurpare licet, cur S. Lucas Evangel. Cap. I. vers. 3. addidit epitheton θεοφιλος, quod omninò, fateor, declarat, ΘΕΟΦΙΛΟΝ esse

- (d) Theophilactus apud Florin. Exercit. Histor. philolog. IV. § 8. p. m. 64. (e) Grotius in Evangel. Luc. I. Cap. vers. 3.
 (f) Th. Beza ibid. (g) E. Schmid. ibid. (h) Pricæus ibid.
 (i) Epiphanius ad vers. Alogos.
 (k) Camero in Evangel. Luc. I. vers. 3.
 (l) Athanasius in libris de Incarnatione

esse nomen proprium cuiusdam Viri primarii, quem (m) Bar Bahul auctor Syrus Lexici apud Edmund. Castellum inter primos credentium & nobilissimos Alexandriae fuisse scribit. Magnatibus enim proprie & saepe hoc epitheton competit. Ita (n) Felix, ita (o) Festus hoc epitheton in Actis condecorantur. Quanquam autem sint, qui arbitrentur Felici homini pessimo id epitheton à Paulo attribui Ironice, vel quod eidem fuerit adulatus, omni probata auctoritate nequidem iudice destituuntur. Annotante enim (p) Baronio Canduarii appellabantur BONI; illi ipsi autem ad Magistratum evecti OPTIMI, i. e. Κεάριστοι. Caterum & scribentes & loquentes Graece in meritis aliorum exprimentis passim illò dictò epithetò utos fuisse, unicuique accuratius auctores Graecos perillustranti facile constabit. c. gr. (q) Plutarchus Fundanum suum compellat Κεάριστον. (r) Artemidorus eodem ornat epithetò suum Cassium, (s) Josephus Epaphroditum, (t) Justinus Diognetum. Si igitur Θεοφιλία fuerit compellatio cuiusvis Deum amantis, epitheton hoc Κεάριστον citatò locò Evangel. Lucae I. Cap. Ψ. 3. ex superfluo additum videbitur, id quod temerè absque necessitate statuendum minimè arbitramur. III. Quod denique spectat ad objectionem illam quorundam, qui Θεοφιλον malunt potius appellativè quàm propriè interpretari, est talis: Si Theophilus, cui Lucas Evangelium suum cum Actis S. Apostolorum inscripsit, est nomen proprium hominis cuiusdam individui, sequitur, ut hi libri non pertineant in genere ad omnes Θεοφιλίας. Christianos appellativè sumtos. Atque prius verum, E. etiam consequens. Negamus autem & pernegamus absurdam maioris consequentiam, quae nequaquam modò legitimò procedit.

Nam

- [m] BarBahul apud Castellum citante Fabric. biblioth. Græc. Lib. IV. Cap. 5. V. p. m. 136. Lit. a. in Not.
 [n] Act. Cap. XXIII. Ψ. 26. [o] Act. Cap. XXVI. Ψ. 25.
 [p] Baronio id observante ex Seneca Ep. III. In præf. in Libr. Antiq.
 [r] Artemidor. Lib. IV. Præf. [s] Joseph. de vitâ suâ p. m. 1032.
 [t] Justin. brev. Christianis. Institut.

Nam sicut *epistola Paulina*, licet Timotheo, Tito, Philemoni inscripta non tamen non ad Ecclesiam Catholicam universam pertinent, ita & *Evangelium Lucæ*, ejusque *Acta Apostolica*, licet THEOPHILO sunt inscripta, universæ tamen Ecclesiæ Christianæ communes sunt libri. Plura de THEOPHILO haud addo, cum per pauca certiora de eodem chartis custodibus sint tradita. Quam autem crisi^(u) *Centuriatorum Magdeburgensium* judicium de THEOPHILO latum promereat, Critici dispiciant. Nos longius non evagabimur.

§. VII. Equæ sunt illa omnia seu πάντα, de quibus Lucas in suo *πρόλογον* ad Theophilum scripsit? *ὅτι ἂν ἤξετο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν*, i. e. *quæ Jesus & fecit & docuit*, seu ut vertit Vulgata, *quæ Jesus cepit facere & docere*. In quibus verbis notabimus sequentia. I. Legimus ἂν pro ᾱ per dialectum Atticam, qua postposit. articulus, ἂν, convenit cum præced. πάντων, nullâ habitâ ratione verborum seqq. ποιεῖν & διδάσκειν, quæ h. l. accusativum ᾱ poscerent. Similes Atticissimos vide, sis, Joh. IV. §. 50. 1. Cor. VI, vers. 19. &c. II. Dicitur ἤξετο ποιεῖν καὶ διδάσκειν, pro ἐποίησε καὶ ἐδίδασκε: nam ἀρχομαι connexum cum alio verbo ipsam actionem additi verbi exprimit. Confer, Matth. XVI. 22. Marc. II. 23. Luc. XV. 24. Dantur qui in hac phraseologia, quâ ἀρχομαι cum alio verbo connectitur, *Hebraïsmum* anxii quærunt, sed quo jure, ex allatis seqq. exemplis auctorum probatorum tum Græcorum, tum Latinorum, qui simili phrasi locuti, abunde patebit. (v) *Homærus*: Τοῖσιν δ' Ἡραϊοῖς κλυτοτέχνης ἦρχ' ἀγορεύων, (ἦρχ' ἀγορεύων, pro ἠγόρευσαν) i. e. *His autem Vulcanus artifex inclytus cepit concionari* i. concionatus est. (vv) Idem alibi: Ἀρχεῖ καὶ πειπέσθων κἀκὸν ἔμμεναι, (ἀρχεῖ ἔμμεναι pro ἔσαι) i. e. *Incipiet & ulterius malum*

- (u) *Centuriatores Magdeburg. fatentur, de Theophilo planè nihil uspiam existare, ex quo, quis, aut ubi fuerit, conjecturâ saltè consequi liceat; nisi quod Acta Apostolica Lucam ei nuncupasse legimus Act. I. Cent. I. L. II, C. X. de vitis Doctorum.*
 (v) *Homer. Iliad. A. vers. 571. (vv) Homer. Odyss. Δ, vers. 567.*

lum esse f. & erit ulterius malum. (x) Thucydides: ἤρξαντο μὲν ἐν κη' ἑσθῆς μὲν τὴν ἀλωσιν αὐτῶν ἀπέσειν, (ἤρξαντο ἀπέσειν, pro ἀπέσαν) i. e. Et igitur recta post excidium cœperunt factitare seu factitarent. (y) Virgilius: Inde totò pater Æneas sic orsus (orsus pro cœpit scil. fari s. loqui) ab altò, i. e. sic locutus (z) Idem: Sic orsus Apollo. Et (a) alibi: Sic Jupiter orsus. Est etiam hoc genus loquendi frequens Petroni Arbitro. (b) Hieron. Sororis maritus cœpit velle prodere, i. e. prodere voluit. III. De conjunctione particularum τὴν & κη' nihil dicam, utpote quæ & in aliis N. T. locis & in purioribus Scriptoribus Græcis sapius reperitur. Sunt qui vertunt ποιεῖν τὰ κη' διδάσκων, facereq; & docere, sed quia hoc vertendi genus (b) Erasmo Roterod. pœticum videtur, malum vertere, & facere & docere, utpote quod Latinis usitatus. IV. In vocabulo διδάσκων, nihil est, quod illustratione nostra indigeat. Hoc tantummodo ex antiquitate notandum censemus, scil. quòd διδάσκων antiquitus designaverit *fabulam populo spectandam dare*. Unde [c] Athenæus: Σατυρικὸν δευμάτιον ἐστὶ δὲ λέγει Διονυσίων ὄντων, πῶ δὲ Βυζόντιος; & paulò post, ἐστὶ δὲ λέγει τὸ δράμα. Ideo etiam Pœtæ mythologi fuerunt appellati, τραγικοὶ διδασκαλοὶ, κωμικοὶ διδασκαλοὶ. Et cum *Fabulas* proferebant, διδάσκων eos dicebant. Et ipsa *Fabula* actio διδασκαλία vocabatur. Veram enim verò procul hinc, procul sunt à sacris nostris omnes διδασκαλίαι profanae. Omnis Christianorum, imprimis Doctorum ecclesiasticorum, διδασκαλία sit conformitas *vite & doctrinae* Jesu Christi. Nec absque causâ Lucas hic dixisse videtur, quæ *Jesús fecit & docuit*: Prius enim *facere* debemus ea, quæ *facienda* bono Doctori, & postea *docere* ea, quæ vero Doctori dicenda. Proinde (d) Chrysoströmus in hunc nostrum locum *Actorum* Apost. cum

(x) Thucyd. l. 4. p. 124. [y] Virgil. Æn. L. 2. vers. 2.

(z) Virgil. Æn. L. 9. vers. 656. (a) Æn. lib. 12. vers. 806.

(b) Hieron. in vita Pauli Erem. (b) Erasmi. Roter. in Act. I. Ψ. I.

[c] Vid. Casaubonum ad Athenæum. Lib. VI. Cap. VII. Item conf.

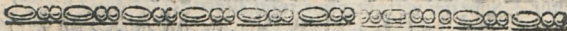
Wouffer. de Polymath. C. 12. p. 99.

[d] D. Joan. Chrysof. in Act. Apost. Cap. I. Ψ. τ. Homil. l. p. m. 6.

cum emphati quadam singulari inquit: Οὐδὲν ἢ διδασκαλῶν ἤ γε-
 τερον, ἐν λόγοις μόνον προσηγορεύεται, τὸ τοιοῦτον ἢ διδασκαλῶν ἀλλ' ἵσχυρο-
 τῶν. i. e. Nihil enim Doctore NB. frigidius, qui verbis duntaxat
 philosophatur. Neque enim hoc Doctotis est, sed histrionis & hy-
 pocrita. Utinam omnes Ecclesia Christiana Doctores, Pastores,
 Candidati & Tyrones, SS. Theologia salubribus hisce monitis
 constanter uterentur, fruerentur! Id est, quod piis votis piū om-
 nes animitus nobiscum exoptant.

FINIS DISPUTATIONIS SECUNDÆ.

M. Θ. Δ.

ANNEXA RESPONDENTIS.

- I. Loca Joan. XXI vers. 25. & Act. I. vers. 1. sibi invicem non
 contrariantur.
- II. Dantur in philosophia veritates, quas publice profiteri, non ubi-
 que & semper conducit.
- III. Clara & distincta perceptio est criterium veri.
- IV. Sicuti potius quam casti fuit, quod Diogenes visis mulieribus ex
 olea pendentibus & profocatis dixit: utinam arbores cætera fru-
 ctum huiusmodi ferrent.
- V. Epistola Ciceronis, qua vulgo appellantur familiares, male
 ita inscribuntur.

HActenus, ut testor, voluisti scripta Sophorum
 Affiduâ semper nocte dieque manu.

Primitias igitur studiorum carpis amoenas,

Dum primum Cathedram non sine laude petis.

Gratulor hos ausus, Dominus tua cœpta secundet!

Dimidium facti, qui bene coepit, habet.

Quo bene coepisti, KRÖSCHELI, tramite pergas,

Et tandem veniet messis opima Tibi.

Hac pereximio Dn. DEFENDENTI Sympatriotæ
 suavissimo L. M. O. p.

OTTO GUILIELMUS THOREJUS, Suspend. Major.

Jé 2511

ULB Halle 3
002 379 813

7200

VD17 VD18

DISPUTATIO SECUNDA,
QUA
ACTA
S. APOSTOLORVM
EX SCRIPTORIBUS ANTIQUIS,
MAXIME PATRIBUS ECCLESIASTICIS,
ET AUCTORIBUS CLASSICIS PROFANIS GRÆCO-
ROMANIS ILLUSTRATA,

JOAN. CASP. SANTOROCCLUS,
Profess. Ordin. Antiquit. Græco-Romanarum, Pæ-
dagogarch, & p. r. Facult. Philos. Decan.

PRÆSES,
ET

CASP. CHRISTIANUS KRÖSCHEL,
Allendorffanus ad Salinas, Studios. Phil.

RESPONDENS.

Publicæ & placide Dnm. Commilit. disquisitioni h. l. f.
ad diem XXVI, Februar. MDCCXII.

Subjiciunt.

IN ACADEMIA MARBURGENSI,
Typis JOANNIS KÜRSNERI, Academ. Typograph.

